

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього
менеджменту

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять
з позакласного читання у початковій школі
зі спецкурсу

**«ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЛІТЕРАТОРІВ ЗАКАРПАТТЯ (20-30-ті рр. XX ст.)»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 «Початкова освіта»

2024
Мукачево

УДК 373.3.091.33-027.22:373.3.016:003:82(477.87)(072)(075.8)

Розглянуто та рекомендовано до друку Науково-методичною радою Мукачівського державного університету протокол № від «» 2024 р.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту протокол № 13 від «9» лютого 2024 р.

Рецензент:

Р64

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ до проведення практичних занять з позакласного читання у початковій школі зі спецкурсу «Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність літераторів Закарпаття (20-30-ті рр. ХХ ст.)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» / автори: д-р пед. наук, професор Розман І.І., канд. пед. наук, професор Кобаль В.І., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Лемак О.І. Мукачево : МДУ, 2024. 36 с. (2,1 др.арк).

Методичне видання містить вступ, методичні вказівки з підготовки практичних занять, критерії до оцінювання практичних робіт, теми практичних занять та питання для підсумкового контролю, завдання для індивідуальної роботи. Для кожної практичної роботи визначена мета та завдання. Запропоновано рекомендовану літературу, терміни та поняття до теми практичного заняття, завдання для самоконтролю, тематику наукових повідомлень, перелік питань для обговорення та список рекомендованих джерел.

© Мукачівський державний університет, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗМІСТ ПИТАНЬ ЗА ТЕМАМИ	8
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	9
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1	10
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2	12
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3	14
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4	17
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5	19
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6	21
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7	24
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8	25
КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ	28
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	28
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	29
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31

ВСТУП

З метою реалізації національної програми «Освіта. Україна XXI століття» при викладанні практичних занять з позакласного читання у початковій школі зі спецкурсу «Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність літераторів Закарпаття (20-30-ті рр. XX ст.)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» потребують нового визначення мета, завдання, зміст навчання та виховання учительських кадрів, роль яких у розв'язанні національних ідей є вирішальною.

Здійснення механізму проблемно-орієнтованого навчання здобувачів вищої освіти дає можливість використовувати дослідницький та проблемно-пошуковий методи навчання.

Спецкурс «Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність літераторів Закарпаття (20-30-ті рр. XX ст.)» досліджує важливий період в історії культурного розвитку регіону. У цей час, від другого десятиліття XX століття до тридцятих років, в Закарпатті формувалися основи педагогічної думки та відбувалася активна просвітницька діяльність видатних літераторів. Аналізуючи педагогічні ідеї, можна розкрити ключові парадигми виховання та освіти того часу, визначити їх вплив на формування національної свідомості та ідентичності. Літератори Закарпаття не лише творили літературні шедеври, але й активно сприяли розвитку освітньої системи та поширенню культурних цінностей серед місцевого населення.

Спецкурс звертає увагу на те, що просвітницька діяльність літераторів у зазначений період була спрямована на підвищення освітнього рівня та культурного розвитку суспільства. Вони виступали як педагоги, які не лише передавали знання, але й виховували патріотизм та любов до своєї землі. Їхні ідеї та дії стали важливим елементом формування історичної пам'яті регіону та сприяли збереженню культурного спадку.

Вивчення цього спецкурсу дозволяє здобувачам вищої освіти краще зрозуміти роль літераторів у вихованні суспільства, виявити взаємозв'язок між літературною творчістю та освітньою діяльністю. Підкреслюється важливість збереження і розвитку освітніх традицій та культурного доробку Закарпаття для подальшого успішного розвитку регіону.

Для оцінювання процесу та результатів знань зі спецкурсу «Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність літераторів Закарпаття (20-30-ті рр. XX ст.)» розроблено чіткі, зрозумілі і відомі здобувачам критерії, відповідно до яких виставляється оцінка, при цьому використовуються такі методи, як: усне опитування, тестування, оцінювання виконання творчих завдань тощо.

Метою викладання спецкурсу є формування у здобувачів комплексних знань, уявлень про відображення у творчій спадщині українських літераторів

педагогічних ідей, змісту і основних напрямів просвітницької діяльності на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.

Завданнями викладача, які забезпечать досягнення цієї мети, є:

- схарактеризувати методологічні засади та історіографію вивчення педагогічних ідей і просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.;
- з'ясувати передумови розвитку творчості та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.;
- показати тенденції розвитку та персоніфікацію літературного процесу Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст. в освітньо-педагогічному вимірі;
- проаналізувати виховні константи творчої спадщини українських літераторів Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.;
- розкрити зміст і напрями навчально-методичної та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.;
- визначити шляхи і можливості використання педагогічних ідей і досвіду просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст. в удосконаленні освітнього процесу України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може набути таких **компетентностей**.

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікативних технологій.

ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

ФК1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.

ФК2. Здатність використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв.

ФК3. Здатність використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення, мережеві та мобільні технології для вирішення професійних завдань.

ФК4. Здатність аналізувати закономірності розвитку, документно-інформаційних потоків та масивів, як штучно створеної підсистеми соціальних комунікацій.

ФК5. Здатність створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до чинних стандартів.

ФК6. Здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації.

ФК7. Здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ.

ФК8. Здатність проектувати та створювати документно-інформаційні ресурси, продукти та послуги.

ФК13. Здатність опановувати і використовувати технології електронного урядування та електронного документообігу.

ФК14. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури.

ФК15. Здатність опановувати та застосовувати технології системного аналізу інформаційної діяльності.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у **термінах результатів навчання (РН)**

РН 1 Знати і розуміти наукові засади організації, модернізації та впровадження новітніх технологій в інформаційній, бібліотечній та архівній діяльності.

РН2 Впроваджувати та використовувати комунікаційні технології у соціальних системах, мультимедійне забезпечення інформаційної діяльності, технології веб-дизайну та веб-маркетингу.

РН3 Керувати документаційними процесами діяльності установ, користуватися засобами електронного документообігу, організувати референтну та офісну діяльність

РН4 Застосовувати у професійній діяльності технології інформаційного менеджменту, створення і підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, методологію вивчення та задоволення культурних та інформаційних потреб користувачів.

РН5 Узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням.

РН6 Знати, розуміти та застосовувати в практичній діяльності законодавчі та галузеві нормативні документи.

РН7 Забезпечувати ефективність функціонування документно-комунікаційних систем.

РН8 Використовувати знання технічних характеристик, конструкційних особливостей, призначення і правил експлуатації комп'ютерної техніки та офісного обладнання для вирішення технічних завдань спеціальності.

РН9 Оцінювати можливості застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних та комунікаційних технологій для вдосконалення практик виробництва інформаційних продуктів і послуг.

РН11 Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання професійних завдань.

РН12 Застосовувати сучасні методики і технології автоматизованого опрацювання інформації, формування та використання електронних інформаційних ресурсів та сервісів.

РН13 Оцінювати результати діяльності та відстоювати прийняті рішення.

РН16 Приймати обґрунтовані управлінські та технологічні рішення.

РН17 Бути відповідальним, забезпечувати ефективну співпрацю в команді.

РН18 Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.

РН19 Дотримуватися і реалізовувати основні засади охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН21 Брати участь у розробленні пропозицій щодо визначення стратегічних цілей та завдань майбутньої стандартизації та управління якістю інформаційних, бібліотечних та архівних ресурсів.

ЗМІСТ ПИТАНЬ ЗА ТЕМАМИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ДФН\ЗФН
1	Науково-теоретичні засади дослідження педагогічних ідей та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.	2/2
2	Передумови розвитку творчості та просвітницької діяльності українських літераторів Підкарпатської Русі	2
3	Проблема персоніфікації українського літературного процесу Закарпаття у 20-30-х рр. ХХ ст. в освітньо-педагогічному вимірі	2/2
4	Творчість українських поетів Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст. як чинник розвитку національної свідомості і громадянської активності молоді	2/2
5	Проблеми виховання особистості у прозових і драматичних творах українських письменників Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.	2
6	Валив літературної казки на формування духовних і моральних цінностей дітей Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.	2
7	Роль письменників у підготовці україномовної шкільної навчальної літератури на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.	2
8	Періодична преса як засіб виховної та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпатті в 20-30-ті рр. ХХ ст.	2
	Разом	16/6

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять з позакласного читання у початковій школі зі спецкурсу

«ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІТЕРАТОРІВ ЗАКАРПАТТЯ (20-30-ті рр. ХХ ст.)»

1. При підготовці до практичних занять студентам рекомендується ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою.

2. Успішне вивчення спецкурсу «Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність літераторів Закарпаття (20-30-ті рр. ХХ ст.)» ґрунтується на щоденній систематичній роботі і виконанні практичних завдань як під керівництвом викладача в аудиторії, так і самостійно. Підготовка до практичних занять передбачає регулярне опрацювання студентами рекомендованих матеріалів та використання навчальної (теоретичної) і наукової літератури, лексикографічних та енциклопедичних джерел, вказаних в програмі курсу. Робота з такими матеріалами та джерелами готує студентів до виконання рейтингових і підсумкових тестових завдань, допомагає набути необхідні навички та вміння, сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу.

3. Здобувачу освіти необхідно добре вивчати лекційний матеріал і опрацьовувати рекомендовані літературні джерела.

4. Здобувачу освіти рекомендується вести свій створювати презентації до зазначених тем.

5. Заняття зі спецкурсу «Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність літераторів Закарпаття (20-30-ті рр. ХХ ст.)» носять інтерактивний характер і забезпечують активну участь кожного студента в обговоренні поставлених проблем в рамках досліджуваних тем, а також взаємодію.

6. На занятті можуть використовуватися різні технології навчання, які ґрунтуються на вмінні студентів працювати з комп'ютером.

7. Введення рейтингової системи дозволяє викладачеві більш об'єктивно оцінювати знання та вміння студента, а студентові більш самокритично оцінювати рівень своїх знань, що дозволяє йому аналізувати свою роботу, ставити конкретне завдання і вирішувати його.

Методи поточного контролю – це оцінювання навчальних досягнень студента протягом навчального семестру за національною чотирибальною шкалою усіх видів аудиторної роботи (лекції, практичні заняття, самостійна (в т.ч. ІРС) робота). Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної та індивідуальної роботи студента. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь

студента, роз'яснення, презентації. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді студента. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі, можуть застосовуватися контрольні-узагальнюючі питання, технічні засоби навчання.

Проміжний (рубіжний) контроль – контроль, який проводиться з метою виявлення і попередження неуспішності студентів. Проведення проміжного (рубіжного) контролю ініціюється проректором з науково-педагогічної роботи чи деканом відповідного факультету. Проміжний контроль виставляється на підставі поточної успішності. Проміжний контроль виставляється за національною шкалою. Результати проміжного контролю виставляються викладачем у «Журналі обліку роботи викладача» та у «Журналі обліку роботи академічної групи» але не враховуються у загальному розподілі балів і не включаються до жодного виду робіт із коефіцієнтом.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Науково-теоретичні засади дослідження педагогічних ідей та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.

Мета:

Вивчити науково-теоретичні аспекти педагогічних ідей та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття з метою розкриття їхнього внеску у розвиток освітньо-просвітницького руху в регіоні та визначення впливу цих ідей на сучасну педагогічну думку.

Завдання:

1. Аналізувати теоретичні засади педагогічних ідей, які розвивали українські літератори Закарпаття у 20-30-х роках ХХ століття.
2. Вивчити просвітницьку діяльність визначених літераторів і визначити ключові аспекти їхнього внеску в освітні та просвітницькі ініціативи.
3. Розглянути соціокультурний контекст епохи та його вплив на педагогічні концепції літераторів Закарпаття.
4. Визначити наслідки та вплив педагогічних ідей літераторів на подальший розвиток освітнього процесу в регіоні та в Україні в цілому.

Питання для обговорення:

1. Теоретичні засади педагогічних ідей та просвітницької діяльності українських літераторів.
2. Науково-методологічні підходи дослідження соціокультурного контексту епохи.
3. Особливості дослідження педагогічних ідей та просвітницької діяльності літераторів Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.
4. Класифікація джерельного комплексу з вивчення творчої спадщини письменників.
5. Вплив та подальший розвиток освітнього процесу в регіоні та в Україні в цілому.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Багрій М.А. Педагогічна ідея і просвітницька діяльність українських письменників Західної України (кінець ХVІІІ 30-ті роки ХХ сторіччя) : монографія / за ред. Г. Білавич. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 578 с.
2. Балла Е. Дидактична поезія Василя Пачовського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Філологія. 2003. Вип. 7. С. 43-46.
3. Барчан В. Творча спадщина Ю. Станинця в об'єктиві дослідників. *Дукля*. № 2. 2016. С. 52-59

Терміни та поняття:

- Українські літератори Закарпаття.
- Педагогічні ідеї.
- Просвітницька діяльність.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Освітні ініціативи.
- Соціокультурний контекст.
- Вплив на сучасну педагогічну думку.
- Розвиток освітнього процесу.
- Спадщина літераторів.
- Українська освітня та просвітницька думка.

Індивідуальні завдання:

1. Розгляньте та проаналізуйте основні науково-теоретичні концепції педагогічних ідей, які висували українські літератори Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття, і визначте їх вплив на розвиток освіти та виховання в регіоні.
2. Дослідіть роль педагогічної діяльності українських літераторів Закарпаття в процесі національної просвітницької діяльності. Які конкретні ідеї та цінності вони пропагували через свої педагогічні твори?

3. Опишіть взаємодію між літераторами та педагогами Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття та визначте, як ця взаємодія вплинула на розвиток педагогіки в регіоні.

4. Проаналізуйте важливі педагогічні ідеї, які виокремлюються у творчості конкретних українських літераторів Закарпаття 20-30-х років ХХ століття. Як ці ідеї відображають погляди на виховання та освіту?

5. Розгляньте вплив соціокультурного контексту на формування педагогічних ідей українських літераторів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття. Які фактори визначали їхні погляди на роль освіти та виховання в той період?

Теми для наукових повідомлень:

1. Роль та внесок українських літераторів Закарпаття в розвиток педагогічних ідей у 20-30-х роках ХХ століття.

2. Просвітницькі аспекти педагогічної діяльності українських літераторів Закарпаття в контексті формування національної свідомості.

3. Взаємодія між літературним та педагогічним дискурсами: аналіз впливу літераторів на освітні процеси Закарпаття в міжвоєнний період.

4. Концепції виховання та освіти в педагогічних творах українських літераторів Закарпаття 20-30-х років ХХ століття.

5. Соціокультурний контекст як визначальний фактор формування педагогічних ідей українських літераторів Закарпаття в період між двома світовими війнами.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Передумови розвитку творчості та просвітницької діяльності українських літераторів Підкарпатської Русі

Мета:

Дослідити передумови та фактори, що вплинули на розвиток творчості та просвітницької діяльності українських літераторів на Підкарпатській Русі, зокрема визначити історичні, культурні, соціальні та політичні контексти, що сприяли формуванню їхньої творчої особистості та вплинули на їхню педагогічну діяльність.

Завдання:

1. Проаналізувати історичні передумови та події, які вплинули на формування літераторського середовища на Підкарпатській Русі.

2. Вивчити культурний контекст, що сприяв розквіту творчості та просвітницької діяльності українських літераторів у регіоні.

3. Розглянути соціальні умови, які вплинули на розвиток творчості та просвітницької діяльності літераторів.

4. Вивчити творчий внесок окремих літераторів, їхні ідеї та концепції у педагогічному контексті.
5. Проаналізувати роль політичних подій у формуванні літераторського середовища та їхнього впливу на просвітницьку діяльність.

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічні умови та поліетнічна структура населення регіону.
2. Ідейно-політичні орієнтації русинів-українців краю.
3. Стан освіти і шкільництва на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.
4. Розвиток громадських організацій та періодичної преси в краї.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Белей М. Значення «Руської читанки» В. Бирчака для формування української мовної свідомості учнів. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2011. Вип. 25. С. 30-34.
2. Беднаржова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог-мислитель. Львів, 1995. 235 с.
3. Бобела С. І. Соціальне виховання учнівської молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина : дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2018. 287 с.
4. Василів А. І. Невицька: піонерка національної ідеї за Карпатами. *Лемківщина*. 1999. Ч. 4. С. 10-13.
5. Василь Гренджа-Донський – письменник, публіцист, громадський діяч. Методико-бібліографічні матеріали (до 110-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського (1897-1974)). Ужгород : Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, 2007. 18 с.
6. Вегеш М. Августин Волошин: педагог, політик, людина. Ужгород : Ужгородський державний університет, 2000. 357 с.

Термін та поняття:

- Українські літератори.
- Творчість.
- Просвітницька діяльність.
- Підкарпатська Русь.
- Історичні передумови.
- Культурний контекст.
- Соціальні умови.
- Літераторське середовище.
- Педагогічний внесок.
- Політичний вплив.

Індивідуальні завдання:

1. Аналіз історичних та культурних передумов, які сприяли розвитку творчості та просвітницької діяльності українських літераторів на Підкарпатській Русі.

2. Дослідження впливу соціально-політичних умов на формування та розвиток літературного середовища на Підкарпатській Русі у визначений період.

3. Роль освіти та освітніх інституцій у стимулюванні творчості та просвітницької діяльності українських літераторів на Підкарпатській Русі.

4. Порівняльний аналіз та характеристика основних творчих напрямків українських літераторів Підкарпатської Русі в контексті їхньої просвітницької місії.

5. Вивчення рецепції української літератури та ідей на Підкарпатській Русі, а також їх вплив на формування національної свідомості та самосвідомості регіону.

Теми для наукових повідомлень:

1. Теоретичні основи педагогічних ідей українських літераторів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття: аналіз педагогічних концепцій та їх вплив на освітні процеси.

2. Просвітницька діяльність українських літераторів Закарпаття в контексті розвитку національної свідомості та патріотичного виховання.

3. Взаємодія між літературною творчістю та педагогічною практикою українських літераторів Закарпаття в період міжвоєнного часу.

4. Культурно-освітні аспекти просвітницької діяльності на Закарпатті: взаємодія з ідеями освітянських течій та літературною сценою.

5. Соціокультурний контекст 20-30-х років ХХ століття як визначальний фактор для формування педагогічних ідей українських літераторів на Закарпатті.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема 3. Проблема персоніфікації українського літературного процесу Закарпаття у 20-30-х рр. ХХ ст. в освітньо-педагогічному вимірі

Мета:

Дослідити проблему персоніфікації українського літературного процесу на Закарпатті у 20-30-х роках ХХ століття в освітньо-педагогічному вимірі, спробувати з'ясувати вплив цього явища на розвиток освітнього процесу в регіоні та визначити його значення для формування педагогічної думки.

Завдання:

1. Аналізувати явище персоніфікації українського літературного процесу на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття.
2. Вивчити роль визначних особистостей літературного життя регіону та їхній вплив на освітньо-педагогічні практики.
3. Розглянути взаємодію між літературними постатями та освітніми інституціями Закарпаття.
4. Визначити особливості методології та концепцій, які виникали під впливом визначних літераторів у контексті освітнього процесу.
5. Проаналізувати вплив персоніфікації на розвиток української педагогічної думки в Закарпатті у вказаний період.

Питання для обговорення:

1. Реконструкція колективного портрету педагогічних персоналій українських літераторів міжвоєнного Закарпаття.
2. Методологія просопографії, градація та окремі критерії вивчення біографії.
3. Етапи, тенденції, особливості становлення літературного процесу Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.
4. Розвиток національної освіти та педагогічної думки краю.
5. Особливості еволюції літературного процесу (стилі, напрями, жанри тощо).

Рекомендовані літературні джерела:

1. Література рідного краю: навчально-методичний посібник / Н.Марченко та ін. Біла Церква, 1997. 44с.
2. Літературна Виноградівщина: минуле і сучасне / упор. В. Кіш. Виноградів, 1995. 65 с.
3. Дитяча література: навчально-методичний посібник (для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта») / уклад. Н. Ф. Попович. Мукачево : МДУ, 2018. 138 с.
4. Довганич О. Письменник, літературознавець, педагог, громадський діяч. До 120-річчя народження В. Бірчака. *Календар «Просвіти» на 2001 р.* 2001. С. 63-65.

Терміни і поняття:

- Персоніфікація літературного процесу.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Українські літератори.
- Освітньо-педагогічний вимір.
- Вплив особистостей на освітні практики.
- Літературні постаті та освітні інституції.

- Методологія та концепції освітнього процесу.
- Розвиток педагогічної думки.
- Літературна культура Закарпаття.

Індивідуальні завдання:

1. Аналіз проблеми персоніфікації українського літературного процесу на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття: визначення ключових особистостей та їх вплив на літературну сцену регіону.

2. Роль видатних освітян та педагогів в персоніфікації літературного процесу Закарпаття у 20-30-х роках ХХ століття: аспекти виховання та освітньої діяльності.

3. Педагогічний вимір персоніфікації літературного процесу: вплив освітніх ініціатив видатних літераторів на формування культури читання та освітнього простору Закарпаття.

4. Взаємодія між літературними особистостями та педагогічними колами на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття: аспекти спільної просвітницької та освітньої діяльності.

5. Соціокультурний вимір персоніфікації літературного процесу на Закарпатті: вплив індивідуальних творчих виявів літераторів на формування літературно-педагогічних течій у регіоні.

Теми для наукових повідомлень:

1. Освітні ініціативи видатних літераторів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття: персоніфікація та вплив на розвиток освітнього процесу.

2. Персоналізація літературного виховання на Закарпатті в міжвоєнний період: взаємодія письменників та педагогів у контексті освітнього виміру.

3. Роль вчителів у формуванні літературної свідомості учнів на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття: персоніфікація педагогічного впливу літераторів.

4. Педагогічні аспекти індивідуалізації літературної діяльності українських літераторів на Закарпатті у міжвоєнний період.

5. Взаємодія між літературними та освітніми ініціативами на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття: педагогічний вимір персоніфікації у літературному процесі.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: Творчість українських поетів Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст. як чинник розвитку національної свідомості і громадянської активності молоді

Мета:

Вивчення творчості українських поетів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття як ключового чинника, що сприяв розвитку національної свідомості та громадянської активності молоді, а також визначення впливу їхньої творчості на соціокультурний контекст регіону.

Завдання:

1. Аналізувати творчість визначних поетів Закарпаття 20-30-х років ХХ століття.
2. Вивчити взаємозв'язок творчості поетів із формуванням національної свідомості серед молоді в регіоні.
3. Розглянути вплив поетичних образів на формування громадянської активності серед молоді.
4. Проаналізувати роль поетів у створенні позитивного іміджу національної ідентичності на Закарпатті.
5. Визначити особливості соціокультурного виміру творчості поетів і їхній внесок у розвиток регіональної літературної традиції.

Питання для обговорення:

1. Вплив творчості українських поетів Підкарпатської Русі на формування національної свідомості та виховання молоді краю.
2. Науково-теоретичні аспекти виховання поезією.
3. Виховні константи поетичної творчості В. Генджі-Донського.
4. Національно-патріотичне звучання поетичного слова С. Сабола (Зореслава).
5. Виховна спрямованість творчості Ю. Боршош-Кум'ятського.
6. Поетична творчість наймолодшої генерації митців І. Рошко (Ірлявський), М. Рішко, І. Кошан (Іван Колос), М. Божук.
7. Патріотична і громадянська лірика І. Невицької. Поетика А. Патрус-Карпатського в ідейно-виховному вимірі.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Божук Миколая. Я зберу той жар у пісню.../ передм. Л. Баботи, Д.Павличка. *Літературна краєзнавча серія «Люби своє»*. Ужгород : Гражда, 2010. 344 с.
2. Вагилевич К. Казка про золоту рибку. Мюнхен : «Вовченята», 1946. 18 с.

3. Гренджа-Донський В. С. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд. З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 3. *Твори для дітей і молоді. Поезії*. 1983. 668 с.
4. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд. З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 9. *Публіцистика*. 1989. 434 с.
5. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд. З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз, Т. 1. *Шляхом терновим*. 1981. 456 с.
6. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд. З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 12. *Додаткові твори. Поезія, поезія для дітей; проза, публіцистика, спогади, доповіді. Бібліографія*. 1992. 562 с.

Терміни та поняття:

- Українські поети Закарпаття.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Національна свідомість.
- Громадянська активність молоді.
- Соціокультурний контекст.
- Поетичні образи.
- Імідж національної ідентичності.
- Роль поетів у регіональній літературній традиції.
- Вплив творчості на молодь.
- Соціокультурний розвиток Закарпаття.

Індивідуальні завдання:

1. Аналіз поетичної спадщини українських поетів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття як важливого чинника формування національної свідомості серед молоді.

2. Роль та внесок українських поетів Закарпаття у патріотичне виховання молоді в період міжвоєнної доби: вивчення спільних тематик та ідей.

3. Взаємодія між творчістю поетів Закарпаття та активізацією громадянської позиції молоді: аналіз відгуків та реакцій аудиторії на їхні твори.

4. Поетичний вимір освітнього процесу на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття: роль поетів у педагогічному вихованні та формуванні громадянської свідомості.

5. Інноваційні тенденції у творчості українських поетів Закарпаття як сприятливий фактор для розвитку креативності та громадянської активності молоді.

Теми для наукових повідомлень:

1. Поетична спадщина українських літераторів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття як рефлексія та втілення національної ідентичності молоді.
2. Вплив поезії українських поетів Закарпаття на формування патріотичних цінностей серед молоді в період міжвоєнної доби.
3. Літературний контекст і тематика творчості українських поетів Закарпаття в контексті патріотичного виховання та національної свідомості молоді.
4. Взаємодія між поетичною творчістю та громадянською активністю молоді на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття.
5. Творчість українських поетів Закарпаття як культурний інструмент для стимулювання громадянської свідомості та активності серед молоді.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: Проблеми виховання особистості у прозових і драматичних творах українських письменників Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.

Мета:

Дослідити проблеми виховання особистості, які відображені у прозових і драматичних творах українських письменників Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття, з метою визначення основних концепцій виховання та їхнього впливу на формування морально-етичних цінностей.

Завдання:

1. Аналізувати прозові і драматичні твори українських письменників Закарпаття 20-30-х років ХХ століття.
2. Вивчити основні проблеми виховання особистості, що відображені в творах письменників.
3. Розглянути роль літературних образів у формуванні моральних цінностей читачів.
4. Проаналізувати соціокультурний контекст, в якому виникали твори, та його вплив на виховний зміст.
5. Визначити індивідуальні підходи письменників до проблем виховання та їх роль у формуванні національної літературної традиції.

Питання для обговорення:

1. Виховна система координат прозових і драматичних творів українських митців: В. Гренджа-Донський, А. Волошин, Ф. Потушняк.
2. Морально-етична складова творчості Ю. Станинець, А. Ворон, І. Невицька, М. Божук, Марійка Підгірянка та ін.
3. Феномен молодіжної драматургії С. Черкасенка.

4. Дозвіллево-розважальна драматургія А. Бобульського.
5. Вплив прозових і драматичних творів українських письменників на формування естетичних смаків і читацької культури закарпатської молоді.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Бобела С. І. Соціальне виховання учнівської молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина : дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2018. 287 с.
2. Василів А. І. Невицька: піонерка національної ідеї за Карпатами. *Лемківщина*. 1999. Ч. 4. С. 10-13.
3. Василь Гренджа-Донський – письменник, публіцист, громадський діяч. *Методико-бібліографічні матеріали (до 110-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського (1897-1974))*. Ужгород : Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, 2007. 18 с.
4. Вегеш М. Августин Волошин: педагог, політик, людина. Ужгород : Ужгородський державний університет, 2000. 357 с.
5. Вегеш М. Закарпаття між двома світовими війнами. Історичні дослідження. Ужгород : Ужгородський державний університет, 2000. Т. IV. 339 с.
6. Вегеш М. Література Закарпаття в 20–30-х роках. *Нариси історії Закарпаття*. Т. 2 (1918-1945) / ред. І. Гранчак. Ужгород : «Закарпаття», 1995. С. 373-384

Терміни та поняття:

- Українські письменники Закарпаття.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Проза та драма.
- Проблеми виховання особистості.
- Морально-етичні цінності.
- Літературні образи.
- Соціокультурний контекст.
- Індивідуальні підходи письменників.
- Вплив на читачів.
- Національна літературна традиція.

Індивідуальні завдання:

1. Аналіз особливостей виховання особистості в прозових творах українських письменників Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття.
2. Вивчення ролі сімейного виховання та його впливу на формування особистості у прозових творах письменників з регіону.
3. Аналіз драматичних аспектів виховання особистості в творах українських драматургів Закарпаття періоду 20-30-х років ХХ століття.

4. Роль освітніх інституцій та шкільного виховання у формуванні характеру та світогляду персонажів українських письменників на Закарпатті.

5. Порівняльний аналіз виховних ідей у прозових і драматичних творах різних письменників Закарпаття в період 20-30-х років ХХ століття.

Теми для наукових досліджень:

1. Виховання особистості в романах українських письменників Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.: роль сімейних цінностей та соціального середовища.

2. Проблема геройського виховання у драматургії Закарпатських авторів 20-30-х рр. ХХ ст.: особливості та вплив на читача.

3. Виховний аспект образів в українській прозі Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.: порівняльний аналіз освітніх концепцій письменників.

4. Портрет сучасної особистості у драматургії та прозі Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.: вплив соціокультурного контексту.

5. Гендерні аспекти виховання особистості у творчості українських письменниць Закарпаття в період 20-30-х років ХХ століття.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Валив літературної казки на формування духовних і моральних цінностей дітей Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.

Мета:

Вивчення валіз літературної казки на формування духовних і моральних цінностей дітей на Закарпатті в 20-30-ті роки ХХ століття, з метою визначення впливу казкових творів на духовний розвиток та моральне виховання молодого покоління в регіоні.

Завдання:

1. Аналізувати літературні казки, створені авторами Закарпаття в 20-30-ті роки ХХ століття.

2. Вивчити основні духовні та моральні цінності, що представлені у казках.

3. Розглянути роль казкових персонажів та сюжетних елементів у формуванні характеру та світогляду дітей.

4. Проаналізувати взаємодію літературних казок з етнічним та культурним контекстом Закарпаття.

5. Визначити, які аспекти дитячих казок сприяли становленню національної та регіональної літературної традиції.

Питання для обговорення:

1. Феномен літературної казки Закарпаття.

2. Внесок В. Пачовський у розвиток української літературної казки Закарпаття.

3. Виховні константи віршованої казки В. Гренджі-Донського.

4. Унікальність казкового епосу Закарпаття в творчості письменника і педагога Б. Мартиновича.

5. Фольклорний світ казкарства Л Дем'яна.

6. Поетика «Казки про золоту рибку» К. Вагилевича.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Зачаровані казкою: Українські народні казки Закарпаття в записах П.В. Лінтура. Ужгород : Карпати. 1984. 528 с.

2. Література рідного краю: навчально-методичний посібник / Н.Марченко та ін. Біла Церква, 1997. 44 с.

3. Літературна Виноградівщина: минуле і сучасне / упор. В. Кіш. Виноградів, 1995. 65 с.

4. Досвід роботи з проведення уроків літератури рідного краю. URL : <http://metodportal.com/node/56380>

5. Кевешлігеті О. І. Презентація уроку літератури рідного краю «Юлій Боршош-Кум'ятський. Поезії. Поезія в прозі». URL : <https://www.pinterest.com/pin/673358581787454751>

Терміни і поняття:

- Літературна казка.
- Закарпаття.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Духовний розвиток.
- Моральне виховання.
- Дитячі цінності.
- Казкові персонажі.
- Етнічний контекст.
- Культурний вплив.
- Національна літературна традиція.

Індивідуальні завдання:

1. Аналіз змісту літературної казки (за вибором):

Детально вивчіть зміст казки, що досліджуєте, та визначте основні теми, які порушуються в тексті. Зверніть увагу на головних героїв та їх дії, обставини та конфлікти, які виникають у казці.

2. Взаємодія між літературною казкою та культурою Закарпаття:

Розгляньте, які аспекти місцевої культури Закарпаття втілені в літературній казці.

Визначте, які традиції, звичаї та міфи регіону вплинули на створення казки та формування її моральних цінностей.

3. Порівняльний аналіз з іншими творами того періоду:

Оберіть ще одну літературну роботу (можливо, іншу казку або повість) того ж часу та простору. Порівняйте вплив цієї роботи на духовне та моральне формування дітей із впливом обраної вами літературної казки.

4. Відображення соціокультурного контексту в казці:

Визначте елементи соціокультурного контексту, які відображаються в казці. З'ясуйте, які соціальні та політичні події того часу вплинули на зміст та моральні аспекти казки.

5. Рецепція та відгуки громадськості:

Пошукайте відгуки читачів та критиків про обрану казку. Проаналізуйте, як громадські думки відображають вплив казки на формування духовних і моральних цінностей в Закарпатті в той період.

Теми для наукових повідомлень:

1. Міфологічні елементи у літературних казках Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.: вплив на духовне виховання дітей.

2. Соціокультурний контекст 20-30-х рр. ХХ століття в літературних казках Закарпаття: формування моральних цінностей.

3. Образи героїв у літературних казках Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.: виховний аспект.

4. Взаємодія літературних казок та традиційної культури Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.: виховання національної свідомості.

5. Порівняльний аналіз літературних казок Закарпаття та інших регіонів в 20-30-х рр. ХХ ст.: визначення унікальних аспектів виховання.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Роль письменників у підготовці україномовної шкільної навчальної літератури на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.

Мета:

Дослідження ролі письменників у підготовці україномовної шкільної навчальної літератури на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ століття з метою визначення впливу їхньої творчості на освітні процеси в регіоні та формування національної освітньої ідентичності.

Завдання:

1. Аналізувати творчість письменників Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття, які активно залучалися до створення україномовної шкільної літератури.

2. Вивчити основні аспекти та цінності, які вони вкладали у шкільні підручники та навчальні програми.

3. Розглянути вплив письменників на формування мовної та культурної ідентичності учнів Закарпаття.

4. Проаналізувати взаємодію між письменниками та освітніми установами у створенні шкільної літератури.

5. Визначити значущість письменників у розвитку української освітньої системи в контексті української літературно-освітньої традиції.

Питання для обговорення:

1. Процес українського підручникотворення на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.

2. Діяльність українських літераторів Закарпаття з укладання та видання підручників.

3. Використання творчого доробку письменників краю.

4. Навчально-методичний доробок А. Волошина.

5. Внесок письменника і педагога О. Маркуша у розвиток шкільної навчальної літератури.

6. Підручникотворча діяльність В. Бірчака.

7. Внесок В. Гренджи-Донського в національне підручникотворення.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848-1948). Вид. 2-е перероб., доповн. Ужгород : Вид-во Валерія Падяка, 2021. 768 с.

2. Маляр Л. В., Кухта М. І. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст. : навчально-методичні матеріали. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 55 с.

3. Мандриченко Л. М. Ірина Невицька: «Де я в житті маю втяти плужок у борозду?...»: життєвий і творчий шлях письменниці. Ужгород : Гражда, 2005. 274 с. (Шкільна серія ; вип. 11).

4. Науковий і мистецький світ Федора Потушняка. *Матер. міжнар. Наук. конф., присвяченої 100-річчю від дня народження видатного українського письменника і вченого* / упоряд. І. Ліхтей. Ужгород : «Ліра», 2010. 456 с.

5. Розман І. Українська педагогічна біографістика (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Мукачево : Мукачівський державний університет, 2020. 616 с.

Терміни та поняття:

- Письменники Закарпаття.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Україномовна шкільна навчальна література.

- Освітні процеси.
- Національна освітньо-ідентична політика.
- Цінності у підручниках.
- Мовна та культурна ідентичність.
- Взаємодія з освітніми установами.
- Українська літературно-освітня традиція.
- Розвиток української освітньої системи.

Індивідуальні завдання:

1. Які письменники Закарпаття вносили свій внесок у підготовку україномовної шкільної літератури у 20-30-х роках ХХ століття?
2. Які основні теми та моральні цінності були висвітлені в шкільних літературних творах на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.?
3. Які педагогічні принципи використовували письменники для навчальної літератури на Закарпатті у 20-30-х рр. ХХ ст.?
4. Як виразно виявлялася зв'язок між літературною творчістю письменників та освітнім процесом на Закарпатті в цей період?
5. Чи впливали літературні твори для шкільного використання на формування ментальності та ідентичності молодого покоління на Закарпатті?"

Теми для наукових повідомлень:

1. Еволюція тематики україномовної шкільної літератури Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.: відображення соціокультурного контексту
2. Педагогічні аспекти та методологія літературної творчості письменників Закарпаття в українській шкільній літературі 20-30-х рр. ХХ ст.
3. Вплив україномовної шкільної літератури на формування національної свідомості дітей Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.
4. Гендерні аспекти україномовної шкільної літератури Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.: роль письменників у формуванні гендерних стереотипів
5. Літературні підходи до навчання моральних цінностей через шкільну літературу на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Тема: Періодична преса як засіб виховної та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпатті в 20-30-ті рр. ХХ ст.

Мета:

Дослідження ролі періодичної преси у виховній та просвітницькій діяльності українських літераторів на Закарпатті в 20-30-ті роки ХХ століття з метою визначення їхнього впливу на формування суспільної свідомості та освітньої культури регіону.

Завдання:

1. Аналізувати взаємодію українських літераторів із періодичною пресою на Закарпатті в 20-30-ті роки ХХ століття.
2. Вивчити виховний та просвітницький потенціал літературних матеріалів, публікованих у періодичних виданнях.
3. Розглянути тематику та стиль статей, есе та рецензій літераторів у періодичній пресі.
4. Проаналізувати вплив цих матеріалів на формування культурної та національної свідомості населення Закарпаття.
5. Визначити значущість періодичної преси як засобу виховання та просвіти в контексті діяльності українських літераторів.

Питання для обговорення:

1. Розвиток періодичних видань на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.
2. Участь літераторів у виданні дитячих і молодіжних часописів («Віночок для підкарпатських діточок», «Пчїлка», «Наш рідний край» та ін.).
3. Використання українських громадсько-політичних періодичних видань та їхніх літературних додатків у розвитку просвітницької діяльності на Закарпатті.
4. Роль письменників у створенні та розвитку української освітянської і педагогічної преси.
5. Літератори як організатори, редактори, автори друкованих органів просвітнянських громадських інституцій.

Рекомендовані літературні джерела:

1. Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874-1945). Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1994. 24 с.
2. Віднянський С. В. Закарпатська Україна, Закарпаття. *Енциклопедія історії України*. Київ : Наукова думка, 2005. С. 201-204.
3. Габор В. Закарпатська україномовна преса 20-30-х років ХХ століття у контексті національного відродження краю : автореф. дис. канд. філ. Наук: 10.01.08. Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 1997. 20 с.
4. Хланта І. В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті: біобібліогр. покажч. Ужгород : Закарпаття, 1995. 967 с.
5. Ходанич Л. П. Виховний потенціал дитячої літератури Закарпаття : монографія. Ужгород : Інф.-вид. центр ЗІППО, 2010. 208 с.
6. Ходанич Л. Поетична педагогіка поеми Василя Пачовського «Сріберний дзвін». *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*. Матер. всеукр. наук. конф. Ужгород, 2001. С. 365-370.
7. Ходанич П. М. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919-1939). Ужгород : Гражда, 1999. 102 с.

Терміни та поняття:

- Українські літератори Закарпаття.
- Періодична преса.
- 20-30-ті роки ХХ століття.
- Виховна діяльність.
- Просвітницька роль.
- Літературні матеріали у пресі.
- Тематика та стиль статей.
- Культурна та національна свідомість.
- Освітня культура регіону.
- Вплив періодичної преси на суспільства

Індивідуальні завдання:

1. Які українські літератори активно співпрацювали з періодичною пресою на Закарпатті в 20-30-ті рр. ХХ ст.?
2. Які тематичні аспекти були акцентовані в літературних матеріалах періодичної преси Закарпаття в зазначений період?
3. Як періодична преса впливала на формування літературного канону та смаків читачів у Закарпатті?
4. Чи була періодична преса ефективним інструментом для розповсюдження ідей та цінностей української культури серед населення Закарпаття?
5. Вплив періодичної преси на формування ідентичності місцевих літераторів та читачів у Закарпатті в 20-30-ті рр. ХХ ст.

Теми для наукових повідомлень:

1. Роль періодичної преси у формуванні літературного канону Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст."
2. Тематика та ідеологічні аспекти українських літературних статей у періодичній пресі Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.
3. Просвітницька місія українських літераторів у періодичній пресі Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.
4. Ідентичність та самосвідомість українських літераторів через дзеркало періодичної преси на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.
5. Взаємодія літераторів із читачами через періодичну пресу на Закарпатті в міжвоєнний період

КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Оцінку «відмінно» отримує студент за глибоке і повне опанування змісту навчального матеріалу, в якому він легко орієнтується, знання понятійного апарату, за вміння зв'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення.

Оцінку «добре» отримує студент за повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.

Оцінку «задовільно» заслуговує студент за неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.

Оцінку «незадовільно» отримує студент, коли має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткових знань з курсу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Варіант №1

1. Хто з українських літераторів Закарпаття в 20-30-ті роки ХХ століття відомий своєю педагогічною діяльністю?
2. Які ідеї та концепції в педагогічній сфері висловлювали ці літератори у своїх творах?
3. Як впливала просвітницька діяльність українських літераторів на освітні ініціативи Закарпаття?

Варіант 2.

1. Які ключові теми і поняття були акцентовані в їхніх просвітницьких творах?
2. Яким чином літератори взаємодіяли з освітніми інституціями регіону?
3. Які проблеми освіти та педагогіки висвітлювали в своїх творах?

Варіант 3.

1. Яким чином соціокультурний контекст Закарпаття вплинув на формування педагогічних ідей літераторів?
2. Які вони мали погляди на роль вчителя та вихованця в освітньому процесі?
3. Як виглядали їхні концепції виховання молодого покоління в контексті української культури?

Варіант 4.

1. Яким чином літератори сприяли формуванню національної свідомості через освітні ініціативи?
2. Які ідеї вони розвивали стосовно ролі освіти у вирішенні соціальних проблем?
3. Як виглядали їхні погляди на зміст та структуру освіти на Закарпатті?

Варіант 5

1. Яким чином педагогічні ідеї літераторів вплинули на подальший розвиток освіти в регіоні?
2. Які вони висували пропозиції щодо модернізації освітнього процесу на Закарпатті?
3. Яким чином сучасна педагогічна думка віддзеркалює спадщину педагогічних ідей українських літераторів Закарпаття з 20-30-х років ХХ століття?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Категорійно-поняттєвий апарат дослідження крізь призму наукового дискурсу.
2. Науково-методологічні підходи та операційні методи дослідження педагогічних ідей та просвітницької діяльності літераторів Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.
3. Класифікація джерельного комплексу з вивчення творчої спадщини і просвітницької діяльності українських літераторів Закарпаття 20-30-х рр. ХХ ст.;
4. Передумови розвитку творчості та просвітницької діяльності українських літераторів Підкарпатської Русі.
5. Суспільно-політичне становище Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст.
6. Соціально-економічні умови та поліетнічна структура населення регіону.
7. Ідейно-політичні орієнтації русинів-українців краю.
8. Стан освіти і шкільництва на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.
9. Розвиток громадських організацій та періодичної преси в краї.
10. Персоніфікація та періодизація українського літературного процесу Закарпаття у 20-30-х рр. ХХ ст. в освітньо-педагогічному вимірі
11. Етапи, тенденції, особливості становлення літературного процесу Закарпаття в 20-30-ті рр.
12. Поетична творчість українських літераторів.
13. Вплив творчості українських поетів Підкарпатської Русі на формування національної свідомості та виховання молоді краю.
14. Виховні константи поетичної творчості В. Генджі-Донського.

15. Національно-патріотичне звучання поетичного слова С. Сабола (Зореслава).
16. Виховна спрямованість творчості Ю. Боршош-Кум'ятського.
17. Поетична творчість наймолодшої генерації митців І. Рошко (Ірлявський), М. Рішко, І. Кошан (Іван Колос), М. Божук.
18. Патріотична і громадянська лірика І. Невицької. Поетика А. Патрус-Карпатського в ідейно-виховному вимірі.
19. Виховна система координат прозових і драматичних творів українських митців.
20. Феномен молодіжної драматургії С. Черкасенка. Дозвіллево-розважальна драматургія А. Бобульського.
21. Вплив прозових і драматичних творів українських письменників на формування естетичних смаків і читацької культури закарпатської молоді.
22. Літературна казка як засіб формування духовних і моральних цінностей дітей та молоді Закарпаття в 20-30-ті рр. ХХ ст.
23. Феномен літературної казки Закарпаття.
24. Внесок В. Пачовський у розвиток української літературної казки Закарпаття.
25. Виховні константи віршованої казки В. Гренджі-Донського.
26. Унікальність казкового епосу Закарпаття в творчості письменника і педагога Б. Мартиновича. Фольклорний світ казкарства Л Дем'яна.
27. Поетика «Казки про золоту рибку» К. Вагилевича.
28. Внесок літераторів у підготовку україномовної шкільної навчальної літератури для закладів освіти Закарпаття 20-30-ті рр. ХХ ст.
29. Процес українського підручникотворення на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.
30. Діяльність українських літераторів Закарпаття з укладання та видання підручників. Використання творчого доробку письменників краю для змістовлення та підвищення дидактичного і виховного рівня підручників для шкільної молоді.
31. Навчально-методичний доробок А. Волошина.
32. Внесок письменника і педагога О. Маркуша у розвиток шкільної навчальної літератури. Підручникотворча діяльність В. Бірчака.
33. Внесок В. Гренджі-Донського в національне підручникотворення.
34. Періодична преса і громадські товариства як засоби виховної та просвітницької діяльності українських літераторів Закарпатті в 20-30-ті рр. ХХ ст.
35. Розвиток періодичних видань на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст.: тенденції і класифікація. Використання українських громадсько-політичних періодичних видань та їхніх літературних додатків у розвитку просвітницької діяльності на Закарпатті.

36. Роль письменників у створенні та розвитку української освітянської і педагогічної преси. Літератори як організатори, редактори, автори друкованих органів просвітянських громадських інституцій.

37. Використання періодичних видань як засобу формування інтересу до красного письменства, художньо-естетичних смаків та читацької культури дітей і молоді.

Рекомендована література

Наукові дослідження

1. Багрій М.А. Педагогічна ідеї і просвітницька діяльність українських письменників Західної України (кінець XVIII 30-ті роки ХХ сторіччя) : монографія / за ред. Г. Білавич. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 578 с.

2. Балла Е. Дидактична поезія Василя Пачовського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Філологія. 2003. Вип. 7. С. 43-46.

3. Барчан В.Творча спадщина Ю. Станиця в об'єктиві дослідників. *Дукля*. № 2. 2016. С. 52-59.

4. Белей М. Значення «Руської читанки» В. Бирчака для формування української мовної свідомості учнів. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2011. Вип. 25. С. 30-34.

5. Беднаржова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог-мислитель. Львів, 1995. 235 с.

6. Бобела С. І. Соціальне виховання учнівської молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина : дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2018. 287 с.

7. Василів А. І. Невицька: піонерка національної ідеї за Карпатами. *Лемківщина*. 1999. Ч. 4. С. 10-13.

8. Василь Гренджа-Донський – письменник, публіцист, громадський діяч. *Методико-бібліографічні матеріали (до 110-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського (1897-1974))*. Ужгород : Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, 2007. 18 с.

9. Вегеш М. Августин Волошин: педагог, політик, людина. Ужгород : Ужгородський державний університет, 2000. 357 с.

10. Вегеш М. Закарпаття між двома світовими війнами. Історичні дослідження. Ужгород : Ужгородський державний університет, 2000. Т. IV. 339 с.

11. Вегеш М. Література Закарпаття в 20–30-х роках. *Нариси історії Закарпаття*. Т. 2 (1918-1945) / ред. І. Гранчак. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 373-384

12. Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874-1945). Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1994. 24 с.

13. Віднянський С. В. Закарпатська Україна, Закарпаття. *Енциклопедія історії України*. Київ : Наукова думка, 2005. С. 201-204.
14. Габор В. Закарпатська україномовна преса 20-30-х років ХХ століття у контексті національного відродження краю : автореф. дис. канд. філ. Наук: 10.01.08. Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 1997. 20 с.
15. Габор В. Іван Колос – поет Карпатської України: нарис життя і творчості. *Бібліографія. Публікації*. Львів : Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, 2010. 207 с.
16. Гаврош О. Коля. *Сім п'єс про любов до Батьківщини*. Ужгород : Вид-во О. Гаркуші, 2016. С. 107-117.
17. Гірські квіти. Вступне слово Д. Павличка. *Збірник творів закарпатських авторок / упоряд. В. Микитась*. Ужгород : Закарпатське обласне видавництво, 1962. 95 с.
18. Голомб Л. Василь Пачовський. Закарпатські сторінки життя і творчості поета. *Шкільна серія*. Вип. 6. Ужгород : Гражда-Карпати, 1999. 146 с.
19. Голомб Л. Лірика Зореслава в літературному контексті епохи. *Українська поезія Закарпаття ХХ століття: науковий збірник / упоряд. В. В. Барчан*. Ужгород : Ліра, 2004. С. 99-124
20. Гомоннай В.В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX – ХХ ст.). Ужгород : Закарпаття, 1992. 297 с.
21. Гомоннай В., Росул В., Талапканич М. Школа та освіта Закарпаття. Ужгород, 1997. 244 с.
22. Гренджа-Донська З. «Ми є лишень короткі епізоди...». Життя і творчість Василя Гренджі-Донського. Ужгород : Срібна земля, 1993. 82 с.
23. Гренджа-Донський В. С. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 3. *Твори для дітей і молоді. Поезії*. 1983. 668 с.
24. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 9. *Публіцистика*. 1989. 434 с.
25. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз, Т. 1. *Шляхом терновим*. 1981. 456 с.
26. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 12. *Додаткові твори. Поезія, поезія для дітей; проза, публіцистика, спогади, доповіді. Бібліографія*. 1992. 562 с.
27. Зачаровані казкою : Українські народні казки Закарпаття в записах П.В. Лінтура. Ужгород : Карпати. 1984. 528 с.
28. Ігнатович О. П'єса Августина Волошина «Без Бога ні до порога»: християнські цінності у вимірах часу. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. Праць. Ужгород, 2018. Вип. 23. С. 144–148.

29. Козак М. Оцінки творчості поетів Закарпаття 20-40-х років ХХ ст. у західноукраїнській періодиці. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. 2015. Вип. 20. С. 121-125.
30. Коновальчук В. І. Використання біографічного методу для дослідження проблеми творчої реалізації особистості. *Вісн. ін-ту розвитку дитини. Сер. Філософія, педагогіка, психологія*. 2012. Вип. 24. С. 158-164.
31. Лукачина Я. В. Мова і правопис букваря «Зорниця» Олександра Маркуша (1925) в контексті сучасних норм. *Наук. часоп. НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2009. Вип. 8. С. 242-247.
32. Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848-1948). Вид. 2-е перероб., доповн. Ужгород: Вид-во Валерія Падяка, 2021. 768 с.
33. Маляр Л. В., Кухта М. І. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст. : навчально-методичні матеріали. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 55 с.
34. Мандриченко Л. М. Ірина Невицька: «Де я в житті маю втяти плужок у борозду?..»: життєвий і творчий шлях письменниці. Ужгород : Гражда, 2005. 274 с. (Шкільна серія ; вип. 11).
35. Науковий і мистецький світ Федора Потушняка. *Матер. міжнар. Наук. конф., присвяченої 100-річчю від дня народження видатного українського письменника і вченого / упоряд. І. Ліхтей*. Ужгород : «Ліра», 2010. 456 с.
36. Павленко Г. В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття. *Малий енциклопедичний словник*. Ужгород, 1997. 228 с.
37. Письменники Закарпаття – дітям. *Біобібліогр. покажч.* Вип. 1. URL : <https://zodub.uz.ua/vydav/pusmennuku3.html>
38. Письменники Закарпаття – дітям. *Біобібліогр. покажч..* Вип. 2. URL : <https://zodub.uz.ua/vydav/pusmennuku2.html>
39. Письменники Закарпаття – дітям. *Біобібліогр. покажч.* Вип. 3. URL : <https://zodub.uz.ua/vydav/pusmennuku3.html>
40. Письменники Срібної Землі: до 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України / упоряд. П. М. Ходанич. Ужгород : Ужгородська міська друкарня, 2006. 672 с.
41. Ребрик Н. Де я в житті маю втяти плужок у борозну?..». Життєвий і творчий шлях Ірини Невицької. До 130-річчя від дня народження. URL : <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/164367-De-ia-v-zhytti-maiu--vtiaty-pluzhok-u-boroznu>.
42. Розлуцька Г. М. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919-1939 рр.) : монографія. Дрогобич : Коло, 2005. 282 с.

43. Розман І. Українська педагогічна біографістика (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Мукачево : Мукачівський державний університет, 2020. 616 с.
44. Стецюра І. К. Маруся Тисянська: художньо-документальна повість. Ужгород : Закарпаття, 2001. 184 с.
45. Фізеші О.Й. Початкова школа на Закарпатті (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Ужгород : МДУ, 2015. 528 с.
46. Хланта І. В. Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття / під ред. О.Д. Довганича. Ужгород : «Гражда», 2007. 400 с.
47. Хланта І. В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : біобібліогр. покажч. Ужгород : Закарпаття, 1995. 967 с.
48. Ходанич Л. П. Виховний потенціал дитячої літератури Закарпаття : монографія. Ужгород : Інф.-вид. центр ЗППО, 2010. 208 с.
49. Ходанич Л. Поетична педагогіка поеми Василя Пачовського «Сріберний дзвін». *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*. Матер. всеукр. наук. конф. Ужгород, 2001. С. 365-370.
50. Ходанич П. М. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919-1939). Ужгород : Гражда, 1999. 102 с.

Навчально-методичні видання

51. Барчан В. В. Поетична творчість В. Гренджі-Донського : навчальний посібник. Ужгород : Карпати, 2004. 152 с.
52. Білей О. Закарпатський Монте-Крісто (Андрій Патрус-Карпатський як поет і в'язень сталінських таборів). *Конспект уроку з літератури рідного краю*. URL : https://oksanabiley.blogspot.com/2016/03/blog-post_47.html
53. Дитяча література : навчально-методичний посібник (для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта») / уклад. Н. Ф. Попович. Мукачево : МДУ, 2018. 138 с.
54. Довганич О. Письменник, літературознавець, педагог, громадський діяч. До 120-річчя народження В. Бірчака. *Календар «Просвіти» на 2001 р.* 2001. С. 63-65.
55. Досвід роботи з проведення уроків літератури рідного краю. URL : <http://metodportal.com/node/56380>
56. Кевешлігеті О. І. Презентація уроку літератури рідного краю «Юлій Боршош-Кум'ятський. Поезії. Поезія в прозі». URL : <https://www.pinterest.com/pin/673358581787454751/>
57. Література рідного краю : навчально-методичний посібник / Н.Марченко та ін. Біла Церква, 1997. 44 с.
58. Літературна Виноградівщина: минуле і сучасне / упор. В. Кіш. Виноградів, 1995. 65 с.

Художні твори

59. Божук Миколая. Я зберу той жар у пісню.../ передм. Л. Баботи, Д.Павличка. Літературна краєзнавча серія «Люби своє». Ужгород : Гражда, 2010. 344 с.
60. Вагилевич К. Казка про золоту рибку. Мюнхен : «Вовченята», 1946. 18 с.
61. Гренджа-Донський В. С. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон : Карпатський Союз. Т. 3. Твори для дітей і молоді. Поезії. 1983. 668 с.
62. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон: Карпатський Союз. Т. 9. Публіцистика. 1989. 434с.
63. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон: Карпатський Союз, 1981. Т. 1. Шляхом терновим. 1981. 456 с.
64. Гренджа-Донський В. Зібрання творів: В 12-ти т. / упоряд З. Гренджа-Донська. Вашингтон: Карпатський Союз. Т. 12. Додаткові твори. Поезія, поезія для дітей; проза, публіцистика, спогади, доповіді. Бібліографія. 1992. 562 с.
65. Закарпатська література для дітей. XX століття: антологія / упоряд. Г. Малик. Ужгород : Закарпаття, 2004. 592 с.
66. Пачовський В. Зібрані твори. У 2-х т. Філядельфія. Нью-Йорк – Торонто, 1984. Т. 1. 737 с.
67. Потушняк. Ф. Мій сад: поезії та драми / упоряд. М. Федака. Ужгород : Закарпаття, 2007. 576 с.
68. Станинець Ю. Червона йонатаночка : вибрані твори. Ужгород : Гражда, 2011. 640 с.

Навчально-методичне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять
з позакласного читання у початковій школі
зі спецкурсу

«ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЛІТЕРАТОРІВ ЗАКАРПАТТЯ (20-30-ті рр. ХХ ст.)»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ, 89600, м. Мукачєво, вул.
Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>